

שלום קזרנובסקי

בין האדם לבריאה

"בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן-עדן, ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך, שלא תקלקל ותחריב את עולמי!"

יש להבין את משמעות ציווי הקב"ה: "תן דעתך שלא תקלקל". מהו היחס הנרצה מאת הבורא בין האדם לבריאה? דבר זה יכול להתפרש בשני אופנים וכדלקמן.

א. אפשר להבין כי האדם נברא בעולם מתוקן ומושלם ביותר. על האדם לשמר את עולמו של הקב"ה כפי שהוא. אל לו לאדם לשנות בסדרי הטבע, כיון שכל שינוי שיעשה האדם נחשב כקלקול ביחס לבריאתו המושלמת של הקב"ה.

ב. אפשר מאידך להבין, כי העולם אינו נתון קבוע, אלא נברא בשביל ולצורך האדם, כפי שאומר המדרש: "בשבילך בראתי", ואם כן מסתבר שהוא נתון לאדם לפעול בו, לשנותו ולתקנו כחפצו, ובלבד שלא יהא זה שינוי שהוא קלקול. למרות שהעולם נברא נאה ומשובח, מ"מ האדם הוא מרכז הבריאה, ועליו ובידו מוטלת המשימה לשפר ולהשלים את מעשי הבורא. נבדוק להלן מס' ענינים בהקשר זה.

בריאת העולם - התחלה והמשך

יסוד הבריאה נעשה אמנם ע"י הקב"ה, אשר במאמרו ברא את העולם, אולם בריאה זו אינה אלא התחלה בלבד. את ריבוי וקיום החיים על פני האדמה צריכים לעשות הברואים בעצמם, בכוחם אשר טבע בהם הבורא בראשית הבריאה. קיים אף ציווי מפורש על כך בתורה: "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה, ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ".

אכילת בשר והקרבת קרבנות

תחילת בריאת העולם היתה למעשה מתוך מגמה צמחונית, ובשר לא הותר באכילה לאדם (בראשית א, כ"ט)*. לאחר חטא אדה"ר ירדה מדרגת העולם וטבע בני האדם עד שהותרו לו בע"ח באכילה (בראשית ט, ג'). מאוחר יותר** אנו מוצאים שהיתר זה נעשה למצוה בהקרבת קרבנות לה' (ואף קודם מתן תורה נוח והאבות הקריבו קרבנות), ואם כן התערבות האדם בסדרי הבריאה וכונתה, אף במקום שמהוים קלוקל והורדה במדרגה, מ"מ מושכת היא אחריה את רצון הבורא כביכול, עד שדבר שהיה שלילי נעשה לחיובי ואף למצוה. יש בכך ללמד על האפשרות להתערבות אף בכונת הבורא ביסוד הבריאה - אפשרות גדולה ורחבה, עד שהאדם בירידתו מוריד את העולם כולו, ואף המעשה הרצוי מאת האדם משתנה בהתאם.

טורנוסורפוס ור' עקיבא

בעצם התלבטותנו מייצגת שתי תפיסות עולם ידועות, הבאות לידי ביטוי בויכוח המתנהל בין ר"ע לטורנוסורפוס. שאל טורנוסורפוס הרשע את ר"ע: מעשיו של מי נאים יותר, של הקב"ה או של האדם? אמר לו: של האדם. אמר לו טורנוסורפוס: הרי השמים והארץ וכו'.

---

* מפסח הפסוקים וכן מפרש"י משמע, שגם בע"ח לא הותרו אלא לאכול מן הצומח, והישיבה מזונם למזון האדם - הערת העורך.

** עיון בפסוקים מראה שגם הקריב קרבן עוד קודם היתר אכילת בע"ח (הקרבן בפר' ח' והיתר אכילת בע"ח בפר' ט'), וא"כ יש לטעון שלא היתה כאן רגוסייה בתכנית האלקית מבחינת הגדרת המעשה הרצוי. אכן יכול הסוען לטעון שמעשה ההקרבה של נח, שלא מצינו כמותו אצל אדה"ר (אשר במקום קרבן תודה, שר שירת תודה במזמור שיר ליום השבת...), הינו פועל יוצא של ירידת העולם בדור שמאדם ועד נח אחרי חטא אדה"ר, קין ודור הפלגה, והיתר האכילה של מזון מן החי אינה אלא הכרה דה פקטו במציאות הנתונה - הערת העורך.

אמר לו: אל תאמר לי בדברים שהם למעלה מכוח הבריות,
אלא בדברים שבני אדם יכולים לעשות.
אמר לו טורנוסרופוס: למה אתם נימולים?
אמר לו: יודע הייתי שאתה עתיד לשאול אותי כן. הביא
לו ר"ע שיבולים וגלוסקאות, ואמר לו: אלו מעשה הקב"ה
ואלו מעשה אדם. אלו נאים?...
אמר לו טורנוסרופוס: הואיל והוא חפץ במילה למה אין
הולד יוצא מהול?
אמר לו ר"ע: ולמה שררו (חבל הטבור) יוצא עימו?...
ולמה אינו יוצא מהול - לפי שלא נתן הקב"ה לישראל את
המצוות אלא כדי לזכך אותם בהן! (תנחומא תזריע ה')

הויכוח הכללי של ר"ע וטורנוסרופוס הרשע ממוקדים
במצוה פרטית, והיא מצות מילה. מצות מילה שהמבטלה
חייב בכרת, ענינה הסרת הערלה, דהיינו תיקון והשלמה
לצורת האזם ושינוי ממטבע שטבע הקב"ה בראשית יצירתו.
מצוה זו מאפיינת לחובת האדם בעולמו: שינוי, תיקון
והשלמה למעשה הקב"ה.

זוהי גם משמעות המדרש בקהלת רבה. העולם כולו
נברא לצורך האדם. יש לאדם הזכות ואף החובה לשנות
ולתקן בעולם ולשם כך נברא. מאידך, קיים איסור השחתה
וקלקול. זהו מעין סייג לפעולת האדם. לולי הגבלת שטח
פעולתו של האדם, יכול האדם להשחית, לקלקל ולפרוע את
כל מחשבת הבורא בבריאה. לכן מזהירו הבורא: "תן דעתך
שלא תקלקל!" תכבוש, תיצור, תתקן ותחדש - ובלבד שלא
תקלקל.

חובת התיקון ואיסור הקלקול שייך וקיים למעשה
באותה מידה בין במעשים הגשמיים וצרכי הגוף ובין
בעסק הרוח במצוות ותורה, וכמשתקף במצות מילה, ואין
להסיח את הדעת משני הכיוונים גם יחד.

לבירור הענין הנ"ל השלכות מעשיות רבות, ואף
דוגמאות מוחשיות לכך במציאות חיינו היומיומית
במדינת ישראל. לדוגמא בנושא שימור הטבע והנוף
במדינת ישראל תוך מניעת פיתוח המקום לצרכים חיוניים
(יתכן) אחרים, בטענה שלא נשמרים אותם אתרי טבע ואף
נהרסים. כדוגמת הקמת "קול אמריקה" בערבה, אשר הקמתה
נדרשת תוך הריסת המבנה הטופוגרפי של האזור. עוד

לדוגמא בניצול זרימת מי הירדן לשם הפקת חשמל - הפקה
חיונית וחסכונית מחד, אבל הריסת אזור טבעי ומיוחד
מאידך*.

---

* הכותב הבליט הדבר בדוגמאות מעשיות מוחשיות במציאות חיינו הציבוריים, אבל שומה לחזור ולהדגיש כי עיקר ויסוד הדבר בתפיסת חיינו הרוחנית בעוה"ז, השונה תכלית שינוי מהשקפות ודתות ידועות, הנואות במציאות הבריאה את הרוחניות הצדופה והמושלמת, שאינה דורשת תיקון והשלמה מצד האדם, אלא הסתגלות של האדם אליה, ולא כן חלק ישראל!